

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicantium Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melanchthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melanchthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

Capvt III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

- I. Flacius Melanchthonem ad palinodiam vocare conatur, idq; per Coccheritium.
- II. Eum ad Colloquium inuitat, adducitq; ad agnitionem delicti.
- III. Ienam vocatur ad Superintendentiam & professionem. eius lucubrationes quaedam, & communia cū Magdeburgensibus fulmina in Synergistas. dissidium cū Strigelio.
- IV. Liber Ienensis, indeq; origo turbarum inter Flac. & Synerg. Strigelio ob id in carceres coniecto.
- V. Disputatio Flacij cum Strigelio Manichaeismum & alias haereses propugnantis, unde & apud suos, & ipsum principem omni gratia excidit.

AT QV E hæc quidem de historico Magdeburgensium opere duximus inferenda, quandoquidem Flacij vitam scribimus, quem huius instituti primum autorem fuisse constat. Nunc ad actiones reuertamur breuiter pertexendas secundum annorum feriem, extra quam Centuriatorum ductu nonnihil egressi sumus. Dum obsessus fuit Magdeburgi Flacius, & postmodū obsidione soluta cum Osiandro, Maiore, Svvencfeldio conseruit manū, vnaq; dirigendis annualium centurijs occupatus fuit, paulò remissius Melanchthonē per annos aliquot exagittauit. Imprimis vero ferociam ipsius atq; impetum fregisse videtur obiectū à Wittenber-

I.
Flacius conatur Melanchthonem ad palinodiam reuocare.

Flacius reus criminis peculatus.

gen-

ANNO
1552.

Ecclesia
Luth. di-
strahitur.

gensibus sc̄dum peculatus crimen: quod licet socij detergere conati sunt, elui tamen aspersa labes ad eum modum non potuit, quin fibræ suspicionum in hominum animis remanerent. Vidit præterea Flacius Ecclesiam Lutheranam magis magisq; luxari dissidiis intestinis, & in varias factiones distrahi, dum noua subinde dogmata cuderentur è Lutheri principiis, aliæque lectæ post alias suppullularent. Qua re permotus cogitandum censuit de dirimendo potius, quam augendo certamine, quod illi cum VVittenbergensibus acre satis & cruentum ab annis aliquot intercellerat. Itaque Melanchthonem captauit variis modis, quem eo perducere conatus est, vt lapsum agnosceret, & cantata palinodia in viam rediret euangelicæ veritatis, quam in consultationibus de libro Interim per Mauritium institutis in gratiam hominum deseruisset. Id vero Flacius non modo coram viua voce, sed & absens per litteras, imo & per emissarios suos Melanchthoni conatus est persuadere: Quamquam frustra semper ea quidem in re laborauit.

Anno 1555.
Coceritij
conatus in
reuocando
Melancht.

Anno 1555. Octobri mense, quidam de Flacij contubernio, vir grandæuus, Cocceritius nomine venit ad Melanchthonem, illique conditiones quasdam proposuit, quibus concordiam inter Flacium, & VVittenbergenses instaurari posse iudicabat. Cuiusmodi verò fuerint istæ conditiones, quoque euen-

euentu Cocceritius iste conciliationem ten- ANNO
 tarit Melanchthon ipse breuiter loco quodā 1555.
 commemorat, cuius verba ea de re infero: *In ep. Mel.*
 Cum rediissem domum, inquit, postridie *ad Gamer.*
 mane venit ad me Cocceritius senex, primū *pag. 694.*
 vt L. Gellius Athenis philosophos, ita hic *Verba Me-*
 nos ad concordiam hortatur: sed hoc du- *lanchtho-*
 rius quam ille Romanus; affert præformata *nis.*
 capita, primum de palinodia; iubet fateri, *“*
 nos aboleuisse decalogum. Hæc enim erant *“*
 verba in ea formula. Deinde noua *συννομο-*
σία, coniuratio, erat addita, vt promittere- *“*
 mus, nunquam nos accessuros esse ad vllas *“*
 conciliationes, si quæ cum Episcopis insti- *“*
 tuerentur: nec vnquam cōcessuros esse prin- *“*
 cipibus, vt aliquid in ecclesia constituent. *“*
 Respondi planè *λακωνικῶς περὶ ὧν ἐνεγράφη;* *“*
 ἔδου Laconice, de quibus perscripserat: Non *“*
 eo autem breuior fui, ne quid iratus dicerem *“*
 durius. Legeram enim virulentum scriptum *“*
 somnij germanici, cuius autorem esse τὸν *“*
ῥάπην quidam suspicantur; quidam Poly- *“*
 phemi filium, fratrem τοῦ Ἰλυριοῦ. Ego non *“*
 vnum *ῥάπην* scripsisse iudico, sed multos *“*
 fuisse *συῤῥακτας*, consarcinatores; ac video *“*
 nos duos præcipuè peti, & nostris capitibus *“*
 fata cantari. *“*

Haftenus Melanchthon: quem anno se- II.
 quente proximo Flacius ipse ad colloquium Anno 1556.
 inuitauit, eiq; locum constituit Cosvvicum, Flacius in-
 medio fere itinere inter Magdeburgum & uitat Me-
 V Vittenbergam situm oppidum. Melanch- lanchth. ad
 thon Colloquiū
 Coswici.

ANNO
1556.

Infirmitas
Melanch.

Re infecta
discedunt.

Melanch-
thonici
perunt
ἀμνησίαν
impruden-
tiae à Fla-
cianis.

thon solus colloqui cum Flacio recusavit. Actum est de mediis, quibus intestinum disfidium vtriusq; partis honore saluo componeretur. Et Flacius quidem gratiam, pacem, amicitiam, & nihil non VVittenbergensibus obtulit, modo se passos quiddam humanitus, & in errorem lapsos faterentur, ac deinceps in officio futuros promitterent. Melanchthon verò licet infirmitatem suam agnosceret, seque in deliberationibus de libro Augustano, pacis studio, periculiq; vitandi gratia forte longius progressum non diffiteretur; defectionis tamen ab Euangelio proditæque veritatis crimen sibi per aduersarios impositum dolenter & indignè tulit. Verbis vltro citroque commutatis re infecta tandem discessum est: acta verò Colloquij postmodum typis expressa fuerunt, & per Germaniam diuulgata.

Urgebant Melanchthonis fautores inter cætera perpetuam *ἀμνησίαν* vel obliuionem eorum, quæ forsan hætenus in negotio conciliationis Augustaniquæ decreti parum caute per imprudentiam acta fuissent, ne scilicet Melanchthon ad publicam illius lapsus palinodiam adigeretur; sed vt offensionibus vtrinque condonatis, & vtrisque pacis studio deinceps quiescentibus sanaretur hoc vulnus, & tota controuersia paulatim consenesceret. Flacius verò eiusq; socij palinodiam omnino postulabant, eamq; publicam, nec amnestiæ vel obliuionis tegu-
men-

mento velandam iniuriam dicebant, quam ANNO
 euangelio, Ecclesiæque Lutheranæ per Me- 1556.
 lanchthonem eiusque socios illatam quere-
 bantur. Melanchthon verò, ut placaret
 aduersarios, seque pacis cupidum ostende- Melanch-
 ret, anno 1556. datis ad Flacium litteris, in- thon agno-
 ter cætera, quæ de consultationibus aulicis scit delictū:
 scribit, ad mitigandum illius animum, gra-
 uiter à se peccatum fatetur, eoque nomine
 veniam petit à Deo, quod actionibus per
 Mauritium institutis de libro Interim, de-
 que concilianda religione se passus sit adhi-
 beri.

Hac eius ingenua confessione, Flacius cæ- Flaciani fi-
 terique factionis istius, annis sequentibus ad unt turbu-
 Melanchthonem inuidia maiore grauā- lentiores.
 dum, premendumque fortius abusi sunt; qui
 tamen hoc ipsum, quod priuatim scripsit ad
 Flacium, etiam publicè profiteri non recu-
 sauit, anno sequente proximo, quo VVit-
 tenbergenses eandem hanc epistolam ipso
 conscio typis excusam, publici iuris fece-
 runt. Verum ne sic quidem satisfieri po-
 tuit aristarchis istis, qui vel palinodiam pu-
 blicam vrgebant, vel Synodum gentis Lu-
 theranæ, in qua disputatione publica cōgre-
 derentur cum Melanchthone, dirum ana-
 thematis fulmen in caput eius vibraturi, si
 quis huiusmodi conuentus haberetur. Non
 ignorabat hoc Melanchthon: itaq; cum Fla- Melanch-
 cium eiusque socios nullis à se rationib. miti- thon se pla-
 gari posse cerneret, missos eos deinceps fecit, nis abdicat
 velut

ANNO
1556.

Eorum conatus & consilia eludit.

velut homines turbulentos ingratosq; quos ipse propemodum omnes, velut serpentes in sinu fouerat, nec porro quicquam commercij cum ijs habere voluit. Interim conatus Flacianorum omnes, & consilia de Synodo cogenda variis artibus elusit impediuitque. Et quanquam Principes nonnulli Flacianorum instinctu magno studio negotium illud vrgerent, Melanchthon tamen, quibuscumque potuit rationibus fregit hunc impetum, effecitque ne dum ipse viueret, vllus huiusmodi conuentus haberetur.

III.
Flacius Ienam vocatur.

Eius libellus mendax de testibus veritatis.

Liber contra Swenckfeld.

Per id tempus Duces Saxoniae Vinarienses, Ioannis Friderici Electoris filij, multum laborabant, vt Flacium Magdeburgo Ienam traducerent honesta conditione proposita, nimirum vt in Vniuersitate noua Theologiam doceret Lutherano ritu, vnàque munere Superintendentis in ditionibus ipsorum fungeretur: Quibus ille sub finem anni 1556. operam suam condixit, modo semestris vnus moram concederent. Erat Flacius id temporis totus in digerendis, quas diximus annalium ecclesiasticorum centuriis. Habebat & librum sub manibus, quem Catalogum inscripsit testium veritatis, mendacis & calumniis refertum: Præterea scriptum quoddam cudebat satis prolixum contra Schvvenckfeldium; neque se expedire poterat ex istis occupationibus, nisi totus ijs vacaret integro semestri, atque interim ab aliis curis molestisq; liber esset: Quod

Quod spacium Principes illi facile concesserunt.

ANN^o

1556.

Heidelber-

per Ottonem Henricum Electorem Palatinum, qui per id tempus Ludouico patruo sine hæredibus vita functo, in Electorali dignitate successerat. Et quia decretum habuit publicam religionis atque rituum mutationem inducere, Flacium vocare placuit, vt illius consilio atque opera ad constituendas in Palatinatu ecclesias vteretur.

gam inui-

tatur à

Principe.

Non renuit ille quidem, modo Saxonie Duces Vinarienses, quibus sese iam ad ministerium obligarat, à nexu promissionis solutum isthuc ire paterentur: quod cum obtineri non posset, fides Flacio seruanda fuit, exactoque semestri Ienam migrandum.

Venit isthuc anno 1557. circa festum Paschæ, & in Academia Ienensi præter Erardum Sneppium, Victorinum quoque Strigelium inuenit, hominem Melanchthoni vehementer addictum, cum quo graues deinceps controuersias habuit, vti paulò post dicemus.

Anno 1557.

Ienam ve-

nit, ibique

domiciliũ

figit.

Inualuit per id tempus noua quædam factio, vel heresis inter Lutheranos, cui Flaciani Synergistarum nomen indiderunt, quod in rebus ad salutem pertinentibus humano arbitrio per Dei gratiam excitato, virium nonnihil & cooperandi facultatem tribueret. Ea VVittenbergæ per Melanchthonem concepta primum, inde Lipsiam pro-

Synergy-

starum se-

cta.

cc 3

femi-

ANNO
1557.
VVitten-
bergæ &
Lipsiæ gli-
scit.

feminata est, vbi postmodum anno 1555, per Iohannem Pfeffingerum Melanchthonicæ disciplinæ Theologum in lucem producta fuit, & publicè propagata. Habuit Pfeffingerus iste suos assecclas, quos continuo, simulatque in publicum prodiit hæc secta, Flacius, Ambsdorffius, cæteri que Magdeburgenses hostiliter oppugnarunt.

Magdebur-
gum statio
Flaciano-
rum.

Erat Magdeburgum id temporis statio Flacianorum & receptaculum tutissimum, vbi latitabant velut in præsidio quodam, & quoscunq; placuit, Melanchthonem, VVittenbergenses, Lipsienses, Osiandrinus, Adia-phoristas, Maioristas, & demum Synergistas velut hostes euangelij, magnis importunisq; clamoribus exagitabant, ac dirum anathematis fulmen, in quoscunque collibitum fuit, lingua calamoque iaculabantur. Interim ipsi reliquis ab euangelio deficientibus se solos purum retinere sincerioris doctrinæ nucleum, & Dei causam agere buccis tumentibus iactitabant. Ideoque Magdeburgum velut officinam spiritualium armorum contra Cæsarem, Mauritium, & nouas Lutheranorum hæreses, imo, vt tum vulgo loquebantur, velut ipsius Dei Cancellariam haberi postulabant: ex qua Flacius eiusque socij decreta diuinæ maiestatis quaquaer-sum emitterent. Igitur quemadmodum annis superioribus hæreses in Lutheranos exortas è Magdeburgensi præsidio libris editis

Cancellaria Dei vo-
citur.

Synergy-
stas conde-
mnant.

infe-

ANNO
1557.

infectati fuerant; ita & Synergistas, cū pro-
darent in publicum dentatis scriptis lacera-
tos autoritate prætoria velut pro tribunali
condemnarunt: quod factum est, priusquā
Flacius relicto Magdeburgo vocatu princi-
pum in Thuringiam commigravit.

Huius vero nouæ factionis, Synergista-
rum inquam, erat & Victorinus ille Strige-
lius, de quo diximus, Ienensis academię pro-
fessor, qui Flacium eiusq; socios oderat cane-
peius & angue, quod dicitur: quanquam dis-
simulandum illi fuit odium ad tempus, ne
Principes offenderet; à quibus Flacius ge-
neralis ecclesiarum inspector, vnaq; Theolo-
gię professor in Academia constitutus erat.
Itaque velut Archiepiscopus quidam supre-
mam habebat rerum ecclesiasticarum curā:
qua dignitate maiorem inter Lutheranos
sperare non potuit: nisi se Papam quendam
in gente Lutherana constitueret; quod ma-
chinari Flacium V Vittenbergenses omnino
persuasum habuerunt. Hic igitur supremi
fastigij fulgor Strigelium deterruit, ne quod
animo conceptum gerebat odium, in Fla-
cium effunderet. Interim vt erat impoten-
tisanimi cohibere se nō potuit, quin paula-
tim mentis secretum, & odij virulentiam
proderet: quæ tandem velut ruptis repagu-
lis liberius prouolauit; quod per huiusmodi
occasionem factum accepimus.

Flacius no-
uus Papa
inter Lu-
theranos.

A Strigelio
odio habe-
tur.

Mandarat Flacio princeps senior, Ioan-
nes Fridericus secundus, qui suo fratrumq;

IV.

Cura prin-
cipum in

CC 4

nomi-

ANNO
1557.
conferuan-
do puro
puto Luthe-
ranismo.

Flacij con-
siliū de
erroribus
confutan-
dis.

Liber Theo-
logorum
Ienensium.

Examina-
tur Vina-
riæ à Super-
intenden-
tibus.

nomine ditionem à patre relictam solus ad-
ministrabat, hic, inquam, inter cætera Fla-
cio dederat in mandatis, ne quid contagio-
nis aut errorum admisceri pateretur synce-
ro Lutheranismō, quem Principes isti pu-
rum putumque magno zelo profitebantur.
Hunc non in dogmatibus tantum, verum &
in ritibus externis prorsus integrum, nulla-
que sui parte, vel leuiter mutatum retineri
voluit, persuasus sese cum fratribus in peri-
culo futurum amittendæ veritatis, si mini-
mam in vllō doctrinæ capite, vel externo
ritu mutationem admitterent. Flacius igitur,
vt Principum voluntati satisfaceret, autor illis vicissim fuit, vt quia varij passim
errores inter Lutheranos gliscerent, autori-
tate sua librum quendam promulgarent à
Theologis conscriptum, in quo confutaren-
tur errores omnes superioribus annis exorti,
quos ipsi velut alienos ab Augustana Con-
fessione notandos anathemate iudicarent.
Placuit consiliū seniori Principi: itaque
mandatum fuit Theologis Ienensibus, vt
huiusmodi volumen conscriberent.

Subierunt laborem istum Erardus Snepf-
fius, Victorinus Strigelius, & Angelius qui-
dam Ienensis pastor, Flacio vel disiungente
se de industria, vel Strigelij machinationi-
bus excluso. Vbi liber absolutus fuit, Vina-
riam conuocati fuerunt Superintendentes om-
nes, vt examinarent scriptum hoc, suoque
calculo approbarent. Suasit Flacius consi-
liariis,

liarijs, vt cum ad censuram liber reuocare- ANNO
 tur, autores, qui eum scripserant, præsentes 1557.

non essent; tum vt liberiora essent examina-
 torum suffragia; tum verò, ne qua forsàn in-
 cideret altercandi occasio, si quid censores in
 eo mutandum corrigendumve iudicarent.

At princeps præsentes esse voluit autores, cū
 liber perlegeretur: Quæ res in eo conuentu
 magnas turbas dedit. Cū enim Flacius, qui

primus erat inter censores, alijque superin-
 tendentes inter legendum subinde monerēt,
 si quid emendandum videretur; autores ve-
 rò hoc ipsum iudicarent ad contumeliam

suam pertinere, nō rarò iurgium inter vtro-
 que magnique dissidij flamma exarsit. Nec
 transigres concordibus omnium suffragijs
 ad eum modum potuit, vti Princeps desi-

derabat. Congesta nihilominus fuit farrago
 quædam aut sylua Confutationum istarum,
 quæ post editæ fuerunt: Sed ea ipsa tum qui-
 dem propter varias altercationes seposita
 fuit.

Murmur
 & dissidiū
 inter Theo-
 logos.

Farrago
 confuta-
 tionam
 cōgeritur.

Obijt paulò post Erardus Snepsius, qui
 cum partibus Flacianis satis addictus esset,
 Strigelium autoritate sua cohibuit, ne in Fla-
 cium, quam animo gerebat amarulentiam e-

uomeret. Verum illo rebus humanis exem-
 pto, quod anno 1558. contigit Calend. Nou.
 frænum excussit homo vehementer impo-

tens, ac deinceps in prælectionibus publicis
 genuinum Flacio dentē liberius infixit, pro-
 bris varijs atque conuitijs in eum congestis.

Ann. 1558.
 Snepsius
 moritur.

ANNO
1558.Strigelius
conatur
infamare
Flacium.Principis
industria
in Strig. &
Flacio con-
citando.
Improbatur
à Flacio.Consilium
Flacij.Princeps in
sua senten-
tia persi-
stit.Colloquiũ
& alterca-
tio Strig. &
Flacij.

Hoc vnum verò Strigelius spectauit clamoribus istis, vt Flacium odiosum redderet omnibus, & studiosos in eum maximè concitaret. Quod cum princeps intelligeret, cauendum ratus, ne scœdum hoc inter professores dissidium Vniuersitatis dissipationè gigneret, causam ad se reuocauit, missoque Pontano, qui Cancellarij munere fungebatur, Flacio renūciat, velle se audire vtrunq; coram, & quid simultatis inter eos gliscat, cognoscere. Flacius non admodum probabat hoc principis consilium, quod cōtentionem hac ratione sopiri dirimiq; posse desperaret; imò quod grauiores metueret ex hoc congressu motus: qui & paulò post secuti sunt Aliam igitur incendij restinguendi viam proposuit.

Agendum cum Strigelio celsuit peramanter, vt deinceps quiesceret, àq; conuitijs & criminationibus abstineret. Quod si ab eo posset obtineri, se quidem, quas hactenus intulisset iniurias omnes homini cōdonaturum. Si quid vitij vel erroris in doctrina sua deprehenderetur, paratum se causam submittere Synodo, eiusque decretum expectare.

At princeps in sententia perstitit, voluitque vt Strigelius se presente causas proderet, cur in Flacium tam impotenter stomacharetur.

Igitur ventum est ad Colloquium, in quo Princeps ipse, Cancellarius, alijque nonnulli præsentes fuerunt. Quanquam iurgium rectius dixeris, & virulétam altercationem, quam

quam colloquium. Et Flacius quidem ma-
gnis se contumelijs affectum querebatur; id-
que iam à multo tempore Strigelium operã
dedisse, vt non auerteret tantum hominum
animos à se, sed & omnes in odium sui vehe-
menter concitaret. Quin & epistolium pro-
tulit eum in finem à Strigelio sparsum inter
studiosos, vt se sociosque in odium adduce-
ret. Ille cõtra, nihil horum negauit; quæ pri-
dem publice priuatimque de Flacio dixerat,
ea nunc verbis vsus acerbissimis in faciem
obiecat: Nimirum quod semina spargeret
variarum dissensionum, & Lutheranam ec-
clesiam in factiones distraheret; quod hostis
esset infestissimus Augustanæ Confessionis,
& insignis Sycophanta; quod de persona
Christi sub voce, λόγος, monstri aliquid ale-
ret; quod Spiritum sanctum Psittaco compa-
raret; quod euerteret veræ Theologiæ prin-
cipia, & nouam quandam hæctenus inter Lu-
theranos incognitam Theologiam procude-
ret: Hæc atque id genus aliã, quæ de Flacio
absente contumeliosè sparferat, eidem nunc,
audiente principe, magna cum verborũ con-
tumelia in os ingressit. Ad quæ respondit
Flacius, seq; purgauit, vti potuit: Et res qui-
dem magna contentione acta fuit, cum neu-
ter alteri parceret: Nihil tamen aliud esse-
ctum est hac altercatione, quam quod fieri
solet, cum oleum additur æstuanti camino.
Nam porrò illa dissidij flamma ceu flatu
vehementiore fuscitata in longè maius in-

ANNO
1558.

Flacius
queritur
de contu-
meliis sibi
illatis.

Strigelius
contume-
lias accu-
mulat.

Recenset
errores
Flacij.

Oleum &
operã per-
dunt col-
locutores.

cen-

ANNO
1558.
Iubentur
redire in
gratiam.
Renuit
Strigelius.

endum exarsit; vt Flacius ipse fatetur. Tandem mandatum illis fuit, vt animorum acerbitate posita, redirent in gratiam, atq; alter alteri reconciliaretur. Verum id frustra fuit: Strigelius imprimis magnis odij facibus accensus recalcitrauit, nec eo potuit vllis rationibus adduci, vt à maledicentia frenaret linguam, seque deinceps à conspuendo Flacij nomine contineret.

Opus confutationū absoluitur.

Hæc sub finem anni 1558. gesta sunt: Quo eodem tempore mandatu Principis tandem absolutum fuit opus, quod sub titulo confutationum de consilio Flacij viuente Snepfio fuerat inchoatum. Id Coburgi factum, vbi Maximilianus Morlinus, Ioannes Stoffelius, & Simon Musæus, Flacianæ factionis omnes, ex farragine illa quam ob dissidia concionatorum repositam supra diximus, librum contexuerunt: Quem Princeps Flacio Illyrico, Alberto Sarcerio, Ioachimo Morlino & Ioanni Aurifabro examinandum dedit, & corrigendum.

Ann. 1559.
Diuulgatur nomine Principum.

Hæreses è Lutheranismò exortæ.

Atque hic liber deinde sub initium anni sequentis 1559. nomine Ducum Saxonie Vinarientium diuulgatus fuit, mandatumque subditis, vt ad normam hanc fidem suam dirigerent, summoque studio sibi cauerent à contagione sectarum, quæ in eodem volumine recensentur. Eæ verò sunt omninò decem; Seruetistarum scilicet, Suenckfeldianorum, Antinomorum, Anabaptistarum, Sacramentariorum, Synergistarum, Osiandri-

drinorum, Stancaristarum, Maioristarum, & Adiaphoristarum : Quas omnes Principes isti de Flacij cæterorumque consilio velut alienas ab Augustana Cõfessione per sententiam condemnarunt. Tum verò Strigelius, qui de grege Synergistarum erat, continere se non potuit, quin mordaciter arroderet librum hunc, seq; palam illius aduersarium profiteretur. Monitus fuit ab aula, vt si probare nõllet vel tueri cõfutationes istas, carpere tamen atque oppugnare desisteret: Quod cum frustra fieret, tandem mandatu principis ob linguæ calamiq; petulantiam abductus fuit, & in carcerem compactus. Ille nihilo secius in sententia perstitit; & quidem pertinaciter, seq; moueri dixit conscientia testimonio, vt huius libri autoribus in facie resisteret. Cùm aliquandiu detentus esset, Stosselius & Musæus agere cum illo cœperunt per litteras, quibus persuadere conati sunt, causas non esse, cur librum illum Confutationum tam pertinaciter oppugnaret: Flacius etiam in arce Gotana colloquium cū illo habuit, in quo refellere conatus est rationes, quibus in hac causa niti se profitebatur. Verum ille obiecta conscientia larua, omnes aduersariorum machinationes elusit.

Et quidem varij sermones de hoc facto Principis vulgo sparsi fuerunt, quod Lutheranus cum esset, eiusdẽ factionis homini religionis nomine vim inferret, quasi gladio eum ad deserendam, quam V Vittenbergæ hau-

ANNO
1559.

Strigelius
Opus Cõf.
contenit.

Carceri
mancipatur.

Obstinatio
Strigelij.

Conatus
irritus Fla-
cij & c. in
co miti-
gando.

Varia opinio-
nes Lu-
theranorũ
de captiui-
tate Stri-
gelij.

hau-

ANNO
1559.

Flacius ro-
gat Princi-
pem de in-
stituenda
disputatio-
ne.

Strigelius
iubetur se-
se parare
ad disputa-
tionem.

V.

Ann. 1560.
Disputatio
Flacij cum
Strigelio.

Capita cō-
trouersa.

Norma &
methodus
disputandi.

hauserat in Schola Melanchthonis, doctrinam coactus. Quæ res multorum animos non parum offendit. Itaque Flacius eiusque socij confutationum autores, in quos huius facti inuidia magnam partem redundabat, rogarunt principem, ut publicam institueret disputationem, in qua Strigelius solutis vinculis sententiam suam de controuersis dogmatibus publice proponeret, & si posset, tueretur. Acquieuit huic consilio princeps, mandauitque Strigelio, ut sese ad huiusmodi congressum compararet: Qua in re parendum quidem fuit, cum esset in manu principis: At fecit hoc Strigelius per quam inuitus.

Ceterum disputatio hæc an. 1560. Augusto mense, Vinariæ fuit instituta, principis auctoritate, qui cum suis perpetuo præfens actionibus omnibus interfuit, & Flacium cum Strigelio disputantem audiuit. Ut verò paratiores accederent, Flacius sententiam suam de capitibus maximè controuersis, puta de libero arbitrio, de definitione Legis & Euangelij, de Maiorismo, uti loquitur, de Adia-phorismo, deq; academica apocha, vel iudicij suspensione in rebus fidei, quibusdam aphorismis vel assertionibus complexus est. Idem Strigelius fecit mandatu principis, & quid ipse de capitibus iisdem sentiret, punctim more scholastico scriptis thesibus declarauit. Priusquam actionis fieret initium, de forma disputationis deq; legibus, quibus velut cancellis aut repagulis disputantes cohibe-

hiberentur, inter consiliarios principis, & ANNO
 Flacium atq; Strigelium acris fuit & diutur- 1560.
 na concertatio.

Tandē auctoritate principis hæ leges vtri- 1.
 que præscriptæ fuerunt: Vt, quod ad rem fa-
 ciat, sine verborum acerbitate vel contume-
 lia breuiter ac dilucidè in forma syllogismi
 vel enthymematis proponatur: Vt præter 2.
 duo vel tria ad summū argumenta non pro-
 ferantur vna vice, nec trālitus fiat ad alia, nisi
 ijs penitus discussis: Vt quātum satis est tem- 3.
 poris ad argumentandum & respondendum
 vtriq; concedatur, & siquidē argumenti dif-
 ficultas ita postulet, deliberandi spatium ab
 vna sessione ad aliam detur, modo sophistica
 absit, & cauillandi studium: Vt disputatio 4.
 latinè peragatur, cū lingua hæc ad dispu-
 tādum sit commodior: Vt verbum Dei nor- 5.
 ma sit, & iudex vnicus; vtque plus valeat e-
 uidens scripturæ dictum vnicum, quam om-
 nes consequentiæ & testimonia patrum: Vt 6.
 vterque præstet iuramentum calumniæ,
 quod vocant; nimirum quod propositas as-
 fertiones suas in conscientia non alio, quam
 ipsius veritatis loco habeat; quodque nihil
 aliud, quam Dei veritatem in hac disputa-
 tione quærat.

Tandem 2. Augusti, anno 1560. horis ma- Pontani
 tutinis factum est disputationis initiū. Prin- prolog^o de
 cipio Pontanus Cancellarius præfatus multa causis &
 de volūtate principis, deq; causis huius insti- legibus di-
 tuti colloquij leges, quas diximus, principis sputandi,
 nomine

ANNO
1560.

Tredecim
congressus
habiti.

Dogmata
vtriusque
de libero
arbitrio.

Vtrique
appellant.

Soluitur
colloquiū.

Pontanus
Melanch-
thonicus.

nomine promulgavit. Deinde disputatum fuit ad octiduum, & tredecim interea congressus habiti. Flacius Simonem Musæum socium habuit, Lutheranæ Theologiæ Doctorem: Strigelius verò solus fuit. Quâquam Musæus à disputando se cohibuit; ne duo contra Strigelium solum in arenam descendere viderentur. Actum verò fuit de libero arbitrio; In quo capite negocium hæsit velut in vado: nec ad alias controuersias ventum est. Et Flacius quidē durum illud rigidumque Lutheri dogma propugnabat de seruo arbitrio: Strigelius vero Melanchthonis opinionem à prima duritie posterioribus annis emollitam tuebatur, quæ à Catholicorum sententia non magno interuallo distat. Vterque ad scripturas, ad confessionem Augustanam, ad Lutherum ipsum prouocabat; cùm sententijs toto cœlo disiderent: Neuter tamen à sententia discessit.

Post altercationem octidui, princeps ad octauum Augusti horis pomeridianis imposuit actioni finem, nec ferre voluit, vt ad reliqua disputationis capita progredierentur. Id quo consilio sit factum, publice quidem compertum non fuit. Verisimile tamen est, vel Pontanum Cancellariū impediuisse progressum colloquij, quod Melanchthonicus esset, & per Strigelij latus Melanchthonem ipsum configi cerneret: vel principem ipsum præcidisse telam hanc, quod ex discussione capitis vnus infinitas fore de cæteris altercationio-

ationes ominaretur. Accedit, quod in disputatione de libero arbitrio Flacium deprehendit assertiones quasdam tueri duras & horridas: Ex quibus noua postmodum hæresis inter Lutheranos exorta fuit, à Manichæorum delirio non multum aliena. Huius generis assertiones sunt: Quod peccatum originis in homine non accidens, sed ipsam hominis vel animæ substantiam appellat: Quod voluntatem hominis Sathanæ mancipium facit: Ideoque coactioni subditum hominem asserit, vt viuat agatque ad Sathanæ libitum: Quod essentiam hominis in imaginem Sathanæ transformatam dicit. Hæc & id genus alia postmodum occasionem præbuerunt quibusdam Flacij discipulis Iacobo Andrea, Ioanni VVigando, Tielmanno Heshusio, alijsque, vt à præceptore secessionem facerent, eumque cum sectatoribus, qui peccatum assererent esse substantiam, Substantiarios appellarent: Quemadmodum hi vicissim illis Accidentiariorum nomen indiderunt, quod peccatum accidens non substantiam esse dicerent.

Itaque Flaciana factio, quæ tam acerbè Melanchthonem, & VVittenbergenses Lipsiensesque Lutheranos hætenus exagitarat, per occasionem huius disputationis in duas turmas distracta fuit, & fœde dissipata: qua de re forsan alibi dicemus:

ANNO
1559.

Manichæismus Flacianorum.

Causæ secessionis discipulorum a Flacio.

Origo Substantiariorum & Accidentiariorum.

dd

Inte-

ANNO
1560.

Princeps
Flacio sp̄e
facit de
cōtinuan-
da dispu-
tatione.

De conuo-
cando Sy-
nedrio.
Principis
auerſio à
Flacio.

Magnis
augetur
inremen-
tis.

Interim princeps, qui Flacium hæc para-
doxa proferentem audiuit, abrumpendam
censuit disputationem ob multas causas, vt
Cancellarius in vltimo confessu assererat;
quarum nulla tamen in publicum prolata
fuit: Quamquam princeps, vt Flacio socijs-
que in pugnam ardentibus aliquo modo la-
tisfaceret, promisit continuandam breui
disputationem, & vbi de reliquis etiam ca-
pitibus disceptatum fuerit, conuocandam
deinde Synodum, eiusque iudicio finem hi-
sce controuersijs imponendum. Cæterum
licet Flacius in his congressibus sibi victo-
riam ascribat; aliam tamen Principis & con-
filiariorum sententiam fuisse vel ex eo colli-
gas, quod postea disputationem hanc in lu-
cem referri noluit; tū quod Strigelium pau-
lò post restituit in integrum; demum quod
à Flacio deinceps, eiusque gregalibus ani-
mum habuit prorsus alienum. Atque hæc
principis auerſio perpetuis incrementis post-
modum aucta fuit, Cancellario, qui Flacia-
nos infestè oderat, faces admouente, cum oc-
casio sese ad inflammandum Principis ani-
mum offerret.

C A P V T IV.

- I. *VVinterus ab officio Superintendentie per principem remotus indignante & fremente Flacio, magistratum ad pœnitentiam compellente.*
- II. *Flacius cum suis exautoratus Ratisbonam pergit,*